

REACTIES VAN LEZERS

NOGMAALS SPITS HAVIKSKRUID

In het artikel van Freek van Westreenen en Leonieke Kruit in het maart-nummer van het Natuurhistorisch Maandblad (85/3) wordt gerefereerd aan een vermelding van *Hieracium lactucella* door SCHAMINÉE & ZUIDHOFF (1995) in een beschrijving van het Galio-Trifolietum: "Hoewel deze soort ontbreekt in hun opnamen, illustreren zij het Galio-Trifolietum met o.a. *Cirsium acaule*, *Primula veris* en *Hieracium lactucella*, een vreemde combinatie die wij niet hebben aangetroffen". De passage heeft betrekking op een figuur (fig. 2), waarin aantallen en bedekkingen van wortelrozetplanten in drie verschillende vegetatietypen worden gegeven. De weergave van *Hieracium lactucella* in deze figuur berust op een fout, in casu op verwarring met *Hieracium pilosella*: waar het hart vol van is...

In het nieuwe overzicht van de plantengemeenschappen van ons land (SCHAMINÉE et al., 1996) zullen in het derde deel (dat de graslanden, zomen en heiden omvat) de begroeiingen met *Hieracium lactucella* inderdaad als een rompgemeenschap worden opgenomen, zoals door VAN WESTREENEN & KRUIT (1996) wordt voorgesteld. Omdat de floristische verwantschap met de heischrale graslanden van de Nardetea echter gering is, ligt toewij-

zing hieraan niet voor de hand: alleen *Potentilla erecta* is een verbindende schakel, *Danthonia decumbens* komt slechts in drie van de 24 opnamen voor, *Polygala vulgaris* - in één opname - geldt in Zuid-Limburg als weinig diagnostiek voor deze klasse, en soorten als *Nardus stricta*, *Arnica montana*, *Antennaria dioica*, *Carex pilulifera* en *Galium saxatile* ontbreken geheel. De gemeenschap zal in het nieuwe overzicht als een klasse-overschrijdende rompgemeenschap worden behandeld, die intermediair is tussen het Plantagini-Festucion en het Cynosurion cristati: RG Hieracium lactucella- [Plantagini-Festucion/Cynosurion cristati]. Het Plantagini-Festucion omvat gesloten graslanden van de Koelerio-Corynephoretea, op droge en schrale zand- en leemgronden. Van de kenmerkende soorten is in de tabel van VAN WESTREENEN & KRUIT (1996) een groot aantal met hoge presentie aanwezig: *Agrostis capillaris*, *Anthoxanthum odoratum*, *Hypochaeris radicata*, *Achillea millefolium*, *Luzula campestris*, en ook *Hieracium pilosella*, *Pimpinella saxifraga* en *Ranunculus bulbosus* (groep B in het artikel van VAN WESTREENEN & KRUIT). Het Cynosurion maakt deel uit van de Molinio-Arrhenatheretea en vat de beweide graslanden op wat voedselrijkere standplaatsen samen. Als klasseensoorten zijn *Trifolium pratense*, *Ranunculus acris*, *Holcus lanatus* en *Rumex acetosa* opvallend; soorten als *Cynosurus cristatus*, *Bellis*

perennis, *Prunella vulgaris*, *Ranunculus repens* en *Lolium perenne* (groep A) duiden op een verwantschap op verbondsniveau.

Op verwantschap met het Cynosurion wordt ook al gewezen door SISSINGH & TIDEMAN (1960), die uit de Liemers een *Lolio-Cynosurion* hieracietosum auriculae vermelden. Deze gemeenschap kwam voor "op de grens van het laagterras en de rivierklei op de zg. 'gebroken gronden' ... [en] wordt gekenmerkt door een combinatie van vocht- en droogteminnende soorten. De voornaamste differentiërende soorten zijn blauwe knoop (*Succisa pratensis*) en spits havikskruid (*Hieracium auricula*). Zoals bekend hebben deze gebroken gronden een zeer slechte waterhuishouding."

LITERATUUR

- SCHAMINÉE, J.H.J., A.H.F. STORTELDER & E.J. WEEDA, 1996 (in prep.). De Vegetatie van Nederland 3. Plantengemeenschappen van graslanden, zomen en heiden. Opulus Press, Uppsala.
- SCHAMINÉE, J.H.J. & A.C. ZUIDHOFF, 1995. Het Galio-Trifolietum, een miskende associatie uit het Mergelland. Natuurhistorisch Maandblad 84 (4): 90-96.
- SISSINGH, G. & P. TIDEMAN, 1960. De plantengemeenschappen uit de omgeving van Didam en Zevenaar. Mededelingen van de Landbouwhogeschool Wageningen 60 (13), 30 pp.
- WESTREENEN, F.S. VAN & L. KRUIT, 1996. Spits havikskruid in Zuid-Limburg. Natuurhistorisch Maandblad 85 (3): 57-62.

J.H.J. Schaminée

KORTE MEDEDELINGEN

ATLASPROJECT 'DAGVLINDERS VAN LIMBURG' GESTART

Het Natuurhistorisch Genootschap is, in samenwerking met De Vlinderstichting begonnen aan veldwerk om te komen tot een 'Atlas van de Limburgse dagvlinders'. De komende vier jaar zal heel Limburg worden onderzocht op dagvlinders en de planning is dat in 1999 de Atlas zal verschijnen.

In 1989 is de Atlas van de Nederlandse dagvlinders verschenen, waarin de verspreiding van dagvlinders tot 1986 op atlasblok wordt weergegeven. Een atlasblok is 5x5 kilometer, en voor een atlas van Limburg is deze schaal te grof. In de nieuwe atlas zullen de gegevens van 1990 tot 1999 per kilometerhok worden weergegeven.

Om zo'n atlas te kunnen maken moet er nog veel gebeuren. In bepaalde delen van Limburg is de afgelopen jaren intensief naar vlinders gekeken, maar er zijn ook grote delen waar we nog niets van weten. In de bestanden van De Vlinderstichting en het Genootschap zijn al meer dan 10.000 waarnemingen aanwezig, maar heel veel vlinderwaarnemingen staan alleen nog in de opschrijfboekjes van de waarnemers of zijn alleen gepubliceerd in afdelingsblaadjes.

Om een goede en volledige atlas te kunnen maken hebben we veel medewerking nodig van veldwerkers in Limburg. Alle losse waarnemingen die U doet zijn bruikbaar en ook in oudere waarnemingen zijn we zeer geïnteresseerd.

Om het beeld van de provincie volledig te krijgen zullen de medewerkers ook een aantal

kilometerhokken kunnen 'adopter'. Wat houdt dat in?

Adoptie van kilometerhokken

Heel Nederland is op de topografische kaart verdeeld in hokken van 1x1 kilometer. Als U één of meer van die hokken adopteert betekent dit dat u kaarten van die hokken thuisgestuurd krijgt en dat u deze driemaal per jaar bezoekt, in mei, juli en augustus. Uiteraard moet het wel goed weer zijn, zonnig en meer dan 20 °C.

De bedoeling is om een redelijk beeld te krijgen van de vlinders die in dat hok voorkomen. Hiervoor hoeft niet iedere m² bekeken te worden, maar in een uur of drie heeft U zo'n hok redelijk doorkruist. De vlinders die U hebt gezien geeft U door aan de coördinatoren van het project.

Ook als U geen hokken adopteert kunt U een belangrijke bijdrage aan de atlas leveren. Alle vlinders die U uit Limburg doorgeeft worden opgenomen in de atlas, dus ook die 'gewone' witjes bij U in de tuin, of die gehakkelde aurelia die U zag op het station, toen U wachtte op de trein! Voorwaarde is wel dat U de plaats van de waarneming zo nauwkeurig mogelijk noteert.

Meewerken?

Mensen die willen meewerken aan de atlas van de Limburgse dagvlinders kunnen contact op nemen met één van de coördinatoren die hieronder staan genoemd.

COÖRDINATOREN N.H.G./VLINDERSTUDIEGROEP:

John Adams, H.v.Rodenbroekstraat 43,
6413 AN Heerlen, tel. 045-5723169

Ger Beumeler, Pr. Beatrixstraat 24,
6591 EX Gennep, tel. 0485-517506

Jan Boeren, Raadhuistraat 24,
6061 EA Posterholt, tel. 0475-402524

Raymond Pahlplatz, Beatrixstraat 6,
6031 BC Nederweert, tel. 0495-625405

Marcel Prick, v.Weerden Poelmanstraat 173,
6417 EM Heerlen, tel. 045-5421058

Guido Smeets, Burg. Murisstraat 40,
6231 GL Meerssen, tel. 043-3650461

COÖRDINATOR DE VLINDERSTICHTING:

Kars Veling, Postbus 506,
6700 AM Wageningen, tel. 0317-424224

SPREKEND DUISTER EEN EXPOSITIE OVER DE ONDERAARD- SE MERGELGROEVEN VAN LIMBURG

Vanaf 8 april gaat een even bijzondere als spannende expositie van start. 'Sprekend Duister' is de titel van een tentoonstelling over de onderaardse mergelgroeven van Limburg. Op een heel speciale manier komen vrijwel alle aspecten van het ontstaan en het gebruik van

de onderaardse mergelgroeven - de grotten in de volksmond - aan bod. Tot en met 28 april kan rond acht thema's een ontdekkingstocht worden gemaakt zoals dit in het duister van de berg ook mogelijk is. Eerst is er de beangstigende indruk die de gangenstelsels op de meeste bezoekers maakt: de indruk van een ondoorgroendelijk labyrint waarin je gemakkelijk verdwaalt. De verlichting die in de loop van de eeuwen is gebruikt om het doolhof te betreden komt aan bod, evenals de sporen die de blokkbrekers van weleer hebben achtergelaten. Talloze voorwerpen en tekens op de wanden geven een indruk wie er vroeger in de gangenstelsels gewerkt en rondgeneusd hebben. Ook aan bod komt de natuur die de groeven na hun ontstaan in bezit heeft genomen. Er is aandacht voor het onderzoek dat door de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven wordt verricht en ook voor activiteiten die het daglicht niet kunnen verdragen...

Sfeer

Er is veel zorg besteed aan de vormgeving van de expositie. In de zuilvormige met mergel beklede vitrines ontbreken de bordjes met teksten bij de voorwerpen. Dit is opzettelijk gedaan om de sfeer van de groeven zo dicht mogelijk te benaderen. Tekst en uitleg vinden de bezoekers in een aparte brochure die eveneens te koop is voor wie een ander later nog eens wil nalezen.

PLAATS:

St. Severinuskapel, Bergstraat, Val-Meer
Gemeente Riemst, tel. 012-452921
(vanuit Nederland: 0032-12452921)

OPENINGSTIJDEN:

Paasmaandag 10.00-18.00 uur
woensdag 14.00-17.00 uur

vrijdag 18.00-20.00 uur
zaterdag en zondag 14.00-17.00 uur
voor groepen op aanvraag

INTERNATIONAAL COLLOQUIUM 'BEHEER VAN KALKGRASLANDEN'

Van dinsdag 28 tot en met vrijdag 31 mei 1996 vindt er bij onze zuiderburen een internationaal colloquium plaats rond het thema "Beheer van kalkgraslanden". Dit meerdaags symposium wordt gehouden te Vierves-sur-Viroin (provincie Namen) in de gebouwen van de "Gîte des jeunes pour l'environnement".

PROGRAMMA:

- twee "voordrachtdagen" met sprekers uit Frankrijk, Nederland, Zwitserland, Groot-Brittannië en België;
- twee "excursiedagen" in de vallei van de Viroin en te Champagne-Ardenne.

INLICHTINGEN:

Colloquium "Beheer van kalkgraslanden"
Centre Marie-Victorin, rue des Ecoles, 21
B-5670 Vierves-sur-Viroin, België
tel. 0032 60399878 (vanuit Nederland)
fax 0032 60399436 (vanuit Nederland)

RECTIFICATIE

In de aankondiging van het Sint-Pietersbergsymposium in het maart-nummer (blz. 68) ontbreekt een Nederlands postgiro-nummer waarop de inschrijfgelden binnen Nederland gestort kunnen worden, te weten: POSTGIRO 264969 t.a.v. N.J.N. o.v.v. 'Sint-Pietersbergsymposium'.

RECENT VERSCHENEN

GATZEN, G.M., 1996. Paddestoelvondsten op de Grote Heide te Venlo. Vrienden der Natuur, jrg. 14, nr. 1. Postadres L. v. Beierenstr. 1, 5913 VM Venlo.

In het blaadje van Kring Venlo worden de paddestoelvondsten in 1985-1991 op de Grote Heide weergegeven. De auteur geeft een lijst van ruim 400 soorten, waarvan er enkele zeer zeldzaam zijn in Nederland.

Nieuwsbrief Vleermuiswerkgroep Nederland. Jaargang 7, nr. 3, december 1995, 18 pp. Abonnement f 17,50 (giro 6236600, Vleermuiswerkgroep Nederland te Leeuwarden). In deze aflevering o.a. een artikel van J. Cobben

over de resultaten van de vleermuistellingen in de winter van 1994/1995 in de mergelgroeven. Er werden 2779 dieren geteld, verdeeld over 10 soorten. Van de Meervleermuis, Ingekorven vleermuis en de Franjestaart werden relatief hoge aantallen geteld (resp. 105, 150 en 181 exemplaren). Verder in deze aflevering de rubriek 'Bijzondere waarnemingen' met Limburgse meldingen van Franjestaarten, Grijsze grootoorvleermuizen en een Bosvleermuis.

SEGGELEN, C. VAN, 1995. Broedvogels van het Nationaal Park De Groote Peel in 1994. 62 pp. + bijlagen (o.m. 49 soortkaarten). Correspondentie-adres Nieuwendijk 101, 5712 EL Someren.

In deze uitgave van Vogelwerkgroep De Peel worden de resultaten van de kartering in 1994 gepresenteerd.

De inventarisatie-intensiteit was het hoogst in de Astense Peel. Na enkele inleidende hoofdstukken volgen de soortbesprekingen. Interessant zijn o.a. de aantallen van de Geoorde Fuut (35 territoria), Roerdomp (2), Bruine kiekendief (2), Zwartkopmeeuw (1), Nachtzwaluw (1), Snor (1) en Rietzanger (1). Belangwekkend is het hoofdstuk over broedvogels en beheer, waarin wordt ingegaan op de effecten van begrazing, het kappen van bos en de kokmeeuwenbestrijding.

Jo van der Coelen